

א פובליקאציע פֿון פֿאַריזער ייִדיש-צענטער - מעדעם־ביבליאָטעק

DER YIDISHER

דער ייִדישער

טעם-טעם מא-מא

א פּעריאָדיש בלעטל פֿאַר ייִדיש-לערנערס

תשרי תשע"ז/אָקטאָבער 2016

2,50 אייראָס

יאָר 22, נומער 1 (106)

■ ■ ■ באָב דילאָן (זו' 2-3) ■ אַ גאַלדענע מעשה (זו' 4-5)

■ ■ ■ ניו-יאָרקער ייִדיש-טעאָטער (זו' 6-7)

■ ■ ■ לאָמיר זיך שפּילן... (זו' 8-9) ■ לידער פֿון שלום-עליכם (ז' 10)

■ ■ ■ סאַבינע בעליך (ז' 11)

נאַבל-פרעמיע¹ פֿאַר באָב דילאָן

יעדעס יאָר אין אַקטאָבער קומען פֿאַר גרויסע דיסקוסיעס: קודם-כל², ווער עס וועט קריגן די נאַבל-פרעמיע פֿאַר ליטעראַטור, און דערנאָך – פֿאַר וואָס האָט מען זי צוגעטיילט³ דעם און ניט יענעם, וואָס וואָלט דאָך געווען פֿיל בעסער. היינאָר⁴, נאָך דעם ווי מע האָט זיך דערווייט דעם נאָמען פֿונעם לאָרעאַט⁵, איז אויסגעבראָכן אַ גרויסער שטורעם. טייל זאָגן: „ס'איז אַ סקאַנדאַל! מע גיט אַ פּאַפּ-זינגער דעם וויכטיקסטן ליטעראַטור-פּרייז! ווי נידעריק וועט מען נאָך פֿאַלן?“. טייל טענהן⁶: „סוף-כל-סוף⁷ אַ נאַבל-פרעמיע פֿאַר עמעצן וואָס מער ווי 300 מענטשן האָבן וועגן אים געהערט...“. ווי עס זאָל נישט זיין⁸, האָט באָב דילאָן זיכער געלאָזט אַ חותם⁹ איבער זיין תקופה¹⁰. אַ גאַנצער דור¹¹, נישט נאָר אין אַמעריקע, האָט געפֿילט אַז דאָס איז זייער שטים – צו ערשט אין דער צייט פֿון פּראָטעסט, דערנאָך אין די יאָרן פֿון אַנטווישונג¹². זינע לידער זיינען געווען שטאַרק און נאָוואַטאַריש. איז כּדאי¹³, מע זאָל אים איבערזעצן – און זינגען – אויך אויף יידיש!

1. Prix Nobel/Nobel Prize 2. KOYDEM-KOL tout d'abord/first of all 3. décerné/awarded 4. cette année/this year 5. lauréat/winner 6. TAYNEN soutiennent/argue 7. SOFKL-SOF enfin/finally! 8. quoi qu'il en soit/be that as it may 9. KHOYSEM empreinte/mark 10. TKUFE époque/epoch 11. DOR généra-tion, plur. דורות DOYRES 12. déception/disappointment 13. KEDA'Y cela vaut la peine/it's worthwhile.

דריי לידער פֿון באָב דילאָן איבערגעזעצט פֿון טל חבר-כיבאָווסקי¹

דער ענטפֿער – ער בלאָזט שוין אינעם ווינט²

זאָג: וויפֿל וועגן דאָרף אויסגיין אַ מענטש כּדי³ ער זאָל הייסן אַ מענטש?

יא, און דורך וויפֿל ימען⁴ דאָרף זעגלען⁵ אַ טויב⁶

ביז זי שלאָפֿט אויפֿן זאָמד פֿון אַ ברעג⁷?

יא, און זאָג: וויפֿל מאָל דאָרפֿן קוילן⁸ נאָך פֿליין⁹

ביז זיי ווערן אויף אייביק פֿאַרווערט¹⁰?

דער ענטפֿער, מיין פֿריינד, ער בלאָזט שוין אינעם ווינט,
דער ענטפֿער, ער בלאָזט שוין אינעם ווינט.

יא, און זאָג: וויפֿל יאָר קען זיך שטיין פֿעסט¹¹ אַ באָרג
ביז דאָס וואָסער פֿאַרשווענקט¹² אים צום ים?

יא, און זאָג: וויפֿל יאָר קענען מענטשן גאָר¹³ זיין

ביז מע לאָזט זיי באַמט¹⁴ זיין פֿריי?

יא, און זאָג: וויפֿל מאָל קענסט פֿאַרדרייען¹⁵ דעם קאַפּ

מיט דער טענה¹⁶: האָסט גאָרנישט געזען...

דער ענטפֿער...

1. Tal Hever-Chybowski 2. "Blowin' in the Wind" 3. KEDE'Y afin que/in order to 4. YAMEN mers/seas, sing. ים YAM 5. naviguer/sail 6. colombe/dove 7. ri-vage/shore 8. balles, boulets/bullets, cannonballs 9. פֿליען 10. interdits/banned 11. rester debout/stand fast 12. emporte/washes away 13. donc/ indeed 15. BEEMES véritablement/really 16. dé-tourner/turn away 17. TAYNE argument 18. ampleur, degré/extent, degree 19. RE-tsikhe violence/violence

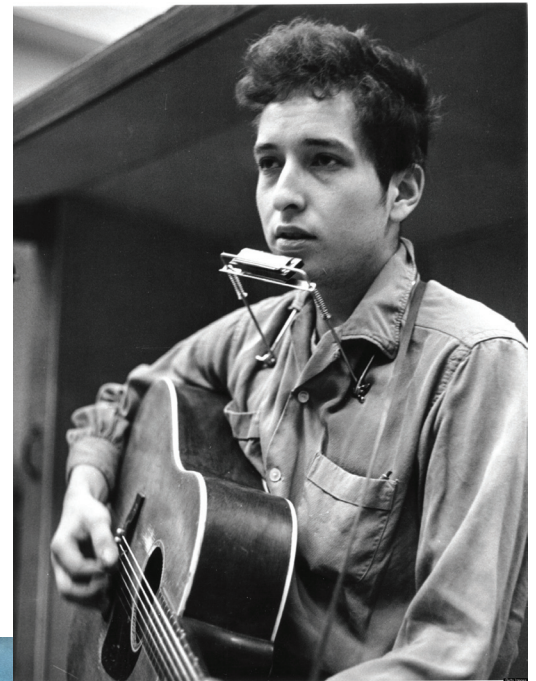
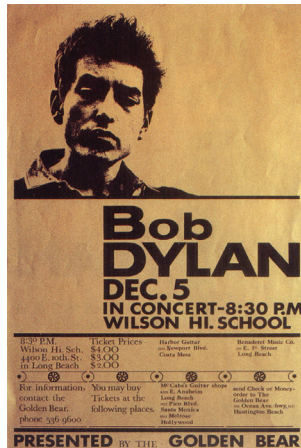
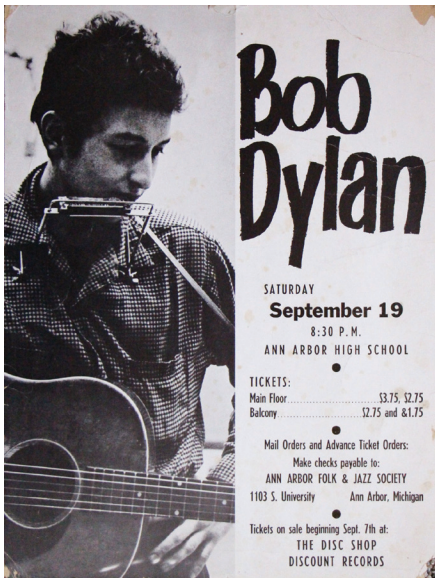
יא, און זאָג: וויפֿל מאָל דאָרפֿסטו קוקן אַרויף
ביז דו זעסט אַז דער הימל איז דאָ?

יא, און זאָג: וויפֿל אויערן דאָרפֿסט האָבן אין קאַפּ
אויף צו הערן דעם מענטשנס געוויין?

יא, און וואָס איז די מאָס¹⁷ פֿון רציחה¹⁸ און מאָרד

ביז מע ווייסט אַז צו פֿיל זיינען טויט?

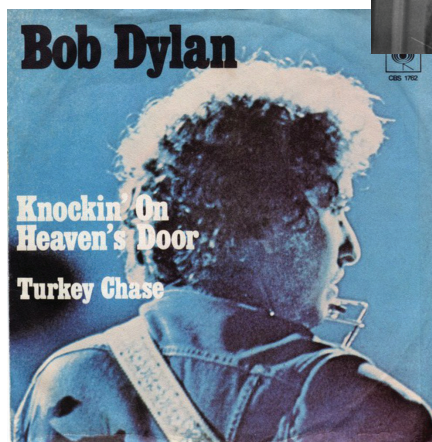
דער ענטפֿער...

איך קלאפ אין עולם-הבאס טיר²⁰

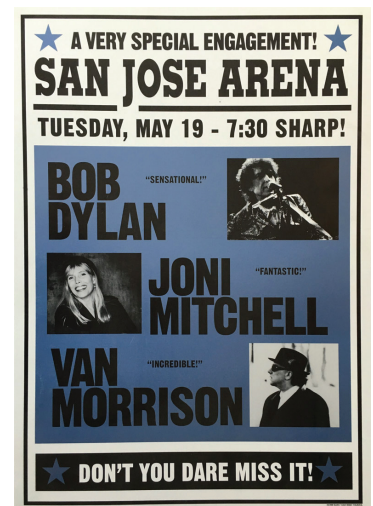
א, מאמע, נעם מיין שערף-שטערן,
ער קומט מער נישט צו ניץ פאר מיר.
שוין אויסגעגאנגען מיין לאמטערן²¹,
איך קלאפ אין עולם-הבאס טיר.

א, מאמע, לייג מיין ביקס²² אראפ
ווייל שישן שוין נישט מער איך וועל
א קאלטע כמארע²³ אין מיין קאפ
איך שטיי אויף עולם-הבאס שוועל²⁴.

לענג-אויס דעם וואכטורעם²⁵

„ס'מוז זיין א וועג ארויס פון דאנען“, האָט געזאָגט דער ליץ²⁶ צו אורקען²⁷.
„צו גרויס איז דאָס צעמישעניש, ניטאָ קיין דערליכטערונג²⁸ — האָט ער געמורקעט²⁹ —
געשעפֿטלייט טרינקען אויס מיין וויין און אַקערלייט³⁰, זיי גראָבן מיר די ערד,
נאָר קיינער הייבט נישט אָן פֿאַרשטיין וואָס האָט דאָס אַלצדינג פֿאַר אַ ווערט“.

„נישטאָ אויף וואָס צו זיין צעמיירעט³¹“, זאָגט אורקע אים מיט האַרצקייט עכטער³²:
„פֿאַראַן ביי אונדז אַ סך וואָס מיינען: ס'לעבן איז נאָר אַ געלעכטער...
ווייל דו און איך — מיר זיינען ס'דורכגעגאנגען, נאָר נישט דאָס איז אונדז באַשערט³³,
איז לאַמיר נישט קיין פֿאַלשקייט זאָגן. די צייט — זי לויפֿט און שפּעט שוין ווערט“.

ביי נאכט, לענג-אויס דעם וואכטורעם האלטן האָרן³⁴ זייער שמירה³⁵ הויך.
געקומען און געגאנגען זיינען אַלע ווייבער, און דינער באַרוועסע³⁶ — זיי אויך.
אין דרויסן נעמט אַ וואלדקאץ³⁷ שרייען אַ געשריי אַ רוייען³⁸
רייטער³⁹ צוויי — זיי נענטערן זיך, אַ שטורעמווינט הייבט אָן צו וויען⁴⁰.

20. ... OYLEM-HABES ... "Knockin' on Heaven's Door" 21. lanterne/lantern 22. fusil/gun 23. nu-
age ménaçant/dark cloud 24. seuil/threshold 25. "All Along the Watchtower" 26. LETS bouffon/
clown 27. voleur/thief 28. soulagement/relief 29. grommelait/mumbled 30. laboureurs/plowmen
31. excité/excited 32. vrai cordialité/real kindness 33. destiné/fated 34. seigneurs/lords 35. SHMIRE
garde/watch 36. serviteurs nu-pieds/barefoot servants 37. chat sauvage/wildcat 38. rude/harsh
39. cavaliers/riders 40. hurler/howl.

אַ גאַלדענע מעשה¹ אין דריי אַקטן

פֿון גאַבי טויב² און רובי מאַנעט

קאָמפּאָזירט יוסף רומשינסקי¹⁹, וואָס האָט אַ סך געשריבן פֿאַרן ייִדישן טעאַטער. אין די דרייסיקער און פֿערציקער יאָרן גאָסטראַלירט²⁰ די טרופּע אַרום דער וועלט, שפּילנדיק אין צפֿון-²¹ און דרום-²² אַמעריקע און אין אייראָפּע. איר לעצטער טור²³ איז אין 1948. דערנאָך ווערט די פּיעסע אין גאַנצן פֿאַרגעסן.

צווייטער אַקט

אַ שפּרונג פֿון 50 יאָר: מייקל אַקס²⁴, אַ מוזיקאַלאָג וואָס אַרבעט אין דער מוזיקאַלישער ביבליאָטעק פֿון האַרואַרד אוניווערסיטעט, געפֿינט אין אַן אַרכיוו עטלעכע פֿראַגמענטן פֿון דער אָפּערעטע (ווערטער און מוזיק). ער זעצט איבער די ווערטער אויף ענגליש און שטעלט עס אַריין אין אַן אויסשטעלונג²⁵. דערנאָך לייגט מען עס צוריק אַריין אין אַרכיוו. אין די ווייטערדיקע צען יאָר באַווייזט ער²⁶, מיט דער הילף פֿון זלמן מלאַטעק²⁷, צו געפֿינען די גאַנצע פּיעסע. ער לייגט זי פֿאַר דעם ייִדישן טעאַטער אין ניו-יאָרק — דער פֿאַלקסבינע²⁸, וואָס שטעלט סוף-כל-סוף²⁹ אַ נייע אויפֿפֿירונג³⁰, אין 2015 און אין 2016. ביידע מאָל איז דאָס אַ גרויסער דערפֿאַלג³¹, אי ביי דער קריטיק, אי ביי פּובליקום.

דריטער אַקט

פֿאַרזי, 2016. דוד שטערן³², דירעקטאָר פֿון דער אָפּערע פּאָאָאָ³³, אַ לירישע טרופּע, הערט וועגן דער אָפּערעטע און מיינט אַז דאָס וועט זיין אַ גוטער פּראָיעקט פֿאַר זיין וואַרשטאַט³⁴ פֿאַר יונגע זינגערס. אַן אַמביציעזע אונטערנעמונג³⁵, דער עיקר אַז קיינער פֿון די זינגערס קען ניט קיין ייִדיש. זיי שטעלן זיך אין

אַ זעלטן געשעעניש³ איז פֿאַרגעקומען אין פֿאַרזי דעם 16טן סעפטעמבער 2016 — אַ ייִדישע אָפּערעטע, די גאַלדענע כלה⁴, געשפּילט פֿון אַ פֿראַנצייזישער לירישער טרופּע אין אַן אַמעריקאַנער קולטור-צענטער, דעם מאָנאָ ביזמאַרק צענטער⁵. זיי האָבן געשפּילט איין איינציקן אָוונט, נאָר די געשיכטע פֿון דער פּיעסע⁶ איז כמעט⁷ הונדערט יאָר אַלט.

ערשטער אַקט

ניו-יאָרק, 1923, די פרעמיערע פֿון אַ נייער אָפּערעטע, די גאַלדענע כלה, קומט פֿאַר אין דוד קעסלערס סעקאַנד עוועניו טעאַטער⁸, אַ ריזיקער זאָל⁹ מיט 2000 פּלעצער. זי האָט אַ גוואַלדיקע הצלחה¹⁰, שפּילט 18 וואָכן כסדר¹¹. די מעשה איז אַ פשוטע¹²: אַן אַרעם מיידל מיטן נאָמען גאַלדעלע לעבט אין אַ שטעטל אין רוסלאַנד. אירע עלטערן זיינען שוין פֿריער אַוועק אין אַמעריקע. איין טאָג דערווייט זי זיך אַז איר טאַטע איז געשטאַרבן און איר איבערגעלאָזט אַ גרויס פֿאַרמעגן¹³. זי וויל פֿאַרן אין אַמעריקע אָפּנעמען איר ירושה¹⁴ און אויך געפֿינען איר מאַמע, וואָס מע ווייס ניט וווּ זי וווינט. מיט אַ מאָל פֿאַרליבן זיך אַלע מענער פֿון שטעטל אין גאַלדעלע, צווישן זיי מישע, אַ שיינער סטודענט, וועמען זי האָט אויך ליב.

אין דער פּיעסע שפּילט מען אַ סך מיטן וואָרט „גאַלד“: איר נאָמען גאַלדעלע, דאָס גאַלד וואָס זי וועט האָבן, און אַמעריקע, די „גאַלדענע מדינה“¹⁵. דער עיקר¹⁶ באַקומט מען אַן אויסבליק אויף דער ייִדישער אימיגראַציע, די קאָנטראַסטן צווישן מיזרח¹⁷ און מערב¹⁸, צווישן שטעטל און שטאָט. די מוזיק האָט

קאנטאקט מיט צוויי מיטארבעטער פֿון פֿאַריזער ייִדיש־צענטער: נאָדיא דעהאַן־ראָטשילד³⁶ וואָס רעקאָרדירט דעם גאַנצן ליברעטאָ, זיי זאָלן זיך קענען אויסלערנען די ווערטער; און שורה ליפאָווסקי³⁷ וואָס אַרבעט מיט די זינגערס אין אַ מאַסטער־קלאַס פֿון פֿינף טעג, כדי³⁸ אויסצובעסערן זייער אַרויסרעד³⁹ און זייער געזאַנג. דער רעזולטאַט פֿון דער מיטארבעט איז פֿרעכטיק⁴⁰ — דאָס זינגען, שפּילן און אָפּילן⁴¹ די זשעסטן⁴² האָבן געהאַט אַן אַמתן⁴³ ייִדישן טעם⁴⁴.

רעכטס: אַ פֿראַבע פֿון דער פֿאַרשטעלונג
אינעם מאָנאָ ביסמאַרק אַמעריקאַן סענטער.

1. MAYSE histoire/story 2. Gaby Taub 3. événement rare/rare event 4. ... KALE La mariée en or/The Golden Bride 5. Mona Bismarck American Center 6. pièce/play 7. KIMA'T presque/almost 8. DOVID ... David Kessler's 2nd Avenue Theater 9. immense salle/huge hall 10. ... HATSLOKhe grand succès/great success 11. KESEYDER de suite/in a row 12. PO'SHETE simple 13. fortune 14. YERUSHE héritage/inheritance 15. MEDINE pays/land 16. ... IKER surtout/mainly 17. MIZREKH est/east 18. MAYREV ouest/west 19. YOYSEF Joseph Rumshinsky 20. part en tournée/go on tour 21. TSOFN du Nord/North 22. DOREM du Sud/South 23. tournée/tour 24. Michael Ochs 25. exposition/exhibition 26. il réussit/succeeds in 27. ZALMEN Mlotek 28. Folksbiene National Yiddish Theater 29. SOFKL-SOF enfin/at

last 30. production 31. succès/success 32. DOVID David Stern 33. Opera Fuoco 34. atelier/workshop 35. entreprise/undertaking 36. Nadia Déhan-Rotschild 37. shure Shura Lipovsky 38. KEDE'Y afin de/in order to 39. prononciation/pronunciation 40. superbe/splendid 41. AFILE même/even 42. gestes/gestures 43. E'MESN véritable/genuine 44. TAM saveur/charm.

ניו-יאָרקער ייִדיש-טעאַטער

פֿון גאַבי טויב¹

„ניו-יאָרקער ייִדיש-טעאַטער: פֿון בויערי ביז בראָדוויי“² איז דער טיטל פֿון אַ פרעכטיקער³ און אַ וויכטיקער אויסשטעלונג⁴ וואָס איז פֿאַרגעקומען פֿונעם 9טן מאָרץ ביזן 16טן אויגוסט 2016 אינעם מוזיי פֿון דער שטאָט ניו-יאָרק. פרעכטיק ווייל זי האָט געוויזן אַן אַרומנעמיקע זאַמלונג דאָקומענטן און אַביעקטן וואָס קומען פֿון פֿאַרשיידענע מקורים⁵. וויכטיק ווייל זי קומט פֿאַר אין אַן אינסטיטוציע וואָס איז ניט ספּעציפֿיש ייִדיש, אָבער האָט באַשלאָסן זיך אָפּצושטעלן⁶ אויף די השפּעות⁷ פֿון ייִדישן טעאַטער אויף דער שטאָט ניו-יאָרק.

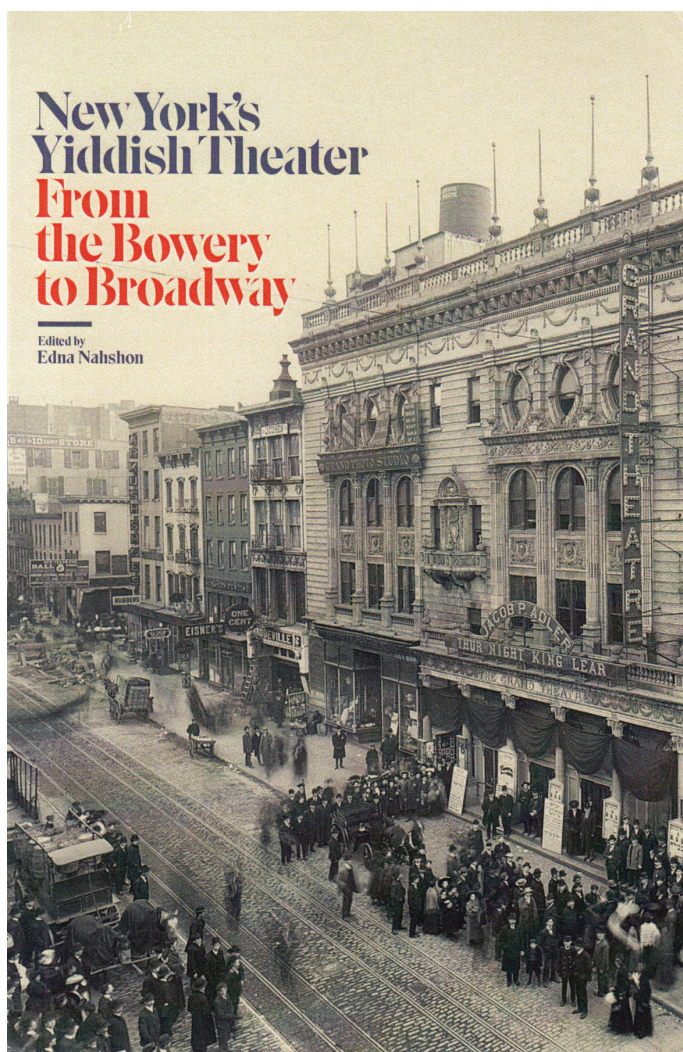
פֿון סוף⁸ 19טן ביז מיטן 20סטן יאָרהונדערט האָט זיך פֿונאַנדערגעבליט אַ ייִדישע טעאַטער-קולטור אויפֿן לאָוער איסט-סייד⁹, וואָס האָט פֿאַרוויילט¹⁰ מער ווי אַנדערט האַלבן מיליאָן¹¹ ייִדן פֿונעם ערשטן און צווייטן דור¹² אימיגראַנטן פֿון מזרח-אייראָפּע. די „סעקאַנד עוועניו“¹⁴ איז געוואָרן דער ייִדישער בראָדוויי¹⁵, וווּ דער עולם¹⁶ האָט זיך געפֿרייט מיט די פֿאַרשטעלונגען¹⁷ און זיך בעסער איינגעלעבט¹⁸ אינעם אַמעריקאַנער לעבן אַ דאַנק דראַמעס, מוזיקאַלישע קאָמעדיעס און אַוואַנגאַרדיסטישע פּאָליטישע פּיעסעס¹⁹. מיט דער צייט זענען עטלעכע אַקטיאָרן פֿון דער ייִדישער בינע²⁰ געוואָרן גענוג באַרימט, מע זאָל זיי באַטראַכטן²¹ ווי אַ חלק²² פֿון דער אַלגעמיינ²³ אַמעריקאַנער קולטור.

די קוראַטאָרשע²⁴ פֿון דער אויסשטעלונג, עדנה נחשוני²⁵, פּראָפּעסאָרשע פֿון טעאַטער אינעם ייִדישן טעאַלאָגישן סעמינאַר, האָט געאַרבעט צוזאַמען מיטן יוואָ²⁶, מיט דער ייִדישער ביכער-צענטראַלע²⁷, און מיט דער פֿאָלקסבינע²⁸. די אויסשטעלונג איז די ברייטסטע אויספֿאַרשונג²⁹ פֿון ייִדיש-טעאַטער אין ניו-יאָרק ביז אַהער³⁰, מיט איבער 250 אַביעקטן פֿון פֿאַרשיידענע זאַמלונגען און אַרכיוון.

די אויסשטעלונג ווייזט די עוואָלוציע פֿון לאָוער איסט-סייד, אַן „אינקובאַטאָר“ פֿון וועלכן ס'איז אַרויס אַ טעאַטער, וואָס האָט קאַנקורירט מיט בראָדוויי. דער עולם זעט די געשיכטע פֿון די ערשטע כּוואַליעס³¹ אימיגראַנטן פֿון מזרח-אייראָפּע ביזן היינטיקן טאָג. מע זעט אַ פּאַנאָראַמע פֿון פֿאַרשיידענע זשאַנערס³²

1. Gaby Taub 2. New York Yiddish Theater: From the Bowery to Broadway, Museum of the City of New York 3. magnifique/magnificent 4. exposition/exhibition 5. MEKOYRIM sources 6. se pencher sur/dwell upon 7. HASHPOES influences 8. sof fin/end 9. Lower East Side 10. diverti/entertained 11. un million et demi/a million and a half 12. DOR génération 13. MIZREKH de l'Est/eastern 14. Second Avenue 15. Broadway 16. OYLEM public 17. spectacles/shows 18. habitué/felt more at home 19. pièces/plays 20. scène/stage 21. considérer/consider 22. KHEYLEK partie/part 23. général 24. curatrice/curator (fém.) 25. Edna Nahshon 26. YIVO 27. National Yiddish Book Center 28. Folksbiene National Yiddish Theater 29. recherche/research 30. jusqu'à présent/until today 31. vagues/waves 32. genres

רעכטס: דער עולם אינעם יידישן גראַנד טעאַטער אין ניו-יאָרק (1905). **אויבן:** דער קאַטאַלאַג פֿון דער אויסשטעלונג. **נידעריקער:** יעקב אַדלער (רעכטס) אין דער ראָלע פֿון שײַלאַק אינעם סוחר פֿון ווענעדיג.

פֿון סעקאַנד עוועניו: פּאַפּולערער טעאַטער, קונסטטעאַטער³³, פּאַליטישער טעאַטער ביז זייער ירושה³⁴ היינט צו טאָג. מע פֿאַלגט נאָך³⁵ די אַנטוויקלונג³⁶ פֿון ייִדישע טרופּעס³⁷ פֿון מיזרח-אייראָפּע וואָס האָבן אויפֿגעשטעלט אין ניו-יאָרק אין אָנהייב 20סטן יאָרהונדערט אַ וויכטיקן פֿאַרוויילונג-צענטער פֿאַר די סוועטשאַפֿ-אַרבעטער און פּושקאַרט-פּעדלערס³⁹.

די ערשטע אויפֿפֿירונג⁴⁰ איז פֿאַרגעקומען אין 1882. עס איז געווען אַן אָפּערעטע, די כּישוף-מאַכעריין⁴¹ פֿון אַברהם גאַלדפּאַדען⁴², דעם „פּאַטער פֿונעם מאָדערנעם ייִדישן טעאַטער“. ביז די צוואַנציקער יאָרן איז ניו-יאָרק געוואָרן די הויפּטשטאָט פֿון דער ייִדיש-בינע מיט פֿערצן טעאַטערס, אַ העלפֿט פֿון זיי אויף סעקאַנד עוועניו.

דער ייִדיש-טעאַטער איז געווען אַ טייל פֿון ניו-יאָרקער סאָציאַלן, קולטורעלן און פּאַליטישן לעבן, מיט אַזעלכע טעמעס ווי גלייכבאַרעכטיקונג⁴³ פֿאַר פֿרויען, אַרבעטער-שטרייקן⁴⁴ און אַמעריקאַניזירונג. אין די דרייסיקער יאָרן האָבן אַ סך אַוואַנגאַרד-פּיעסעס זיך אינספּירירט פֿון געשעענישן אין דייַטשלאַנד און אין ראַטן-פֿאַרבאַנד⁴⁵. יאַשע קאַלב⁴⁶, אַ פּיעסע אַדאַפטירט פֿון י. זינגערס ראָמאַן, האָט געמאַכט אַ רושם⁴⁷ אויף אַלבערט איינשטיין און טשאַרלי טשאַפּלין. אין 1944 האָט מען דראַמאַטיזירט דעם געטאָ-אויפֿשטאַנד⁴⁸ פֿון 1943 מיט דער פּיעסע דער נס⁴⁹ פֿון וואַרשעווער געטאָ.

דער צוקוקער⁵⁰ ווערט פֿאַרכאַפּט⁵¹ פֿון אַזעלכע אוצרות⁵² ווי מאָלי פּיקאַנס⁵³ קאַסטיומען פֿון די פּיעסעס יאַנקעלע און מזל-טובּ מאָלי⁵⁴, צי זי וויל אַ מאַסטעלס⁵⁵ טביה⁵⁶-קאַסטיום פֿון פֿידלער אויפֿן דאַך⁵⁷. עס ווערן דערמאַנט באַרימטע אַקטיאָרן און דראַמאַטורגן ווי באַריס טאַמאַשעווסקי, מאָריס שוואַרץ, יעקבֿ גאַרדין און די משפּחה⁵⁸ אַדלער. סטעלאַ אַדלער, די טאַכטער פֿונעם גרויסן אַקטיאָר יעקבֿ אַדלער, האָט אָנגעהויבן אין ייִדיש-טעאַטער און דערנאָך געווען צווישן די גרינדער פֿונעם באַרימטן „אַקטאָרס-סטודיאָ“ וואָס האָט אויסגעבילדט מאַרלאַן בראַנדאָ, ראַבערט דעניראָ, וואַרען ביטי און אַנדערע... אויך עדוואַרד ג. ראַבינסאָן (עמנואל⁶⁰ גאַלדענבערג) און פּאַל מוני (וויזענפֿרוינד) האָבן אָנגעהויבן זייערע קאַריערעס אויף דער ייִדישער בינע.

אין שפּעטערדיקע יאָרן האָבן די אַקטיאָרן יוסף בולאַוו⁶¹, מינאַ בערן צי מרים קרעסין⁶² געשפּילט פֿאַר די אימיגראַנטן וואָס זענען אָנגעקומען נאָכן חורבן⁶³. היינט צו טאָג בלייבט בלויז איין איינציקע טרופּע פֿון די גאַלדענע יאָרן, די הונדערט יאָר אַלטע פֿאַלקסבינע (אַבער לעצטנס האָט זיך געשאַפֿן אַ שפּאַגל נייע⁶⁴ טרופּע, דער ניו ייִדיש רעפֿ⁶⁵, וואָס דער טעם-טעם האָט וועגן איר געשריבן אינעם נומער 103).

אויב איר האָט ניט געהאַט די מעגלעכקייט צו זען די אויסשטעלונג, קענט איר זיך קויפֿן דעם קאַטאַלאַג אויף אינטערנעץ.

33. théâtre d'art/art theater 34. YERUSHE héritage 35. on suit/we follow 36. développement/development 37. troupes 38. atelier (où l'on exploite le personnel)/sweatshop 39. vendeurs ambulants/pushcart peddlers 40. représentation/production 41. KISHEF-... La Sorcière/The Witch 42. AV-ROM Goldfaden (1840-1908) 43. égalité des droits/equal rights 44. grèves/strikes 45. Union soviétique/Soviet Union 46. Yoshe le fou/Yoshe Kalb 47. ROYSHEN impression 48. soulèvement/uprising 49. NES miracle 50. spectateur/spectator 51. captivé/fascinated 52. OYTSRES trésors/treasures 53. de/of Molly Picon 54. Mazl-tov, Molly 55. de/of Zero Mostel 56. TEVYE 57. Le Violon sur le toit/Fiddler on the Roof 58. YANKEV 59. MISH-pokhe famille/family 60. Emanuel 61. YOYSEF Buloff 62. MIRYAM Kressin 63. KHURBM Shoah 64. tout neuf/brand new 65. New Yiddish Rep.

שפּיל אין אַלע קאָלירן — פֿאַר אָנהייבערס

פֿון שרון בר-כוכב¹

אינעם מעשהלע² דאָ אונטן שרייבט אַריין די פּאַסיקע³ קאָלירן אין די שפּאַצן⁴ לויטן ביישפּיל⁵ (און פֿאַר-געסט נישט צו דעקלינירן די ווער-טער). דערנאָך געפֿינט וואָס איז דאָס לעצטע וואָרט: עס שרייבט זיך מיט אַלע אותיות⁶ וואָס זיינען אין די רויטע שפּאַצן. דאָס וואָרט האָט טאַקע⁷ אויך צו טאָן מיט קאָלירן. קלאַנגען⁸ פֿון צוויי אותיות אָדער מער (ווי „וו“ אָדער „דזש“), ווערן געשריבן אין איין שפּאַץ.

גיטל פֿאַרט צוריק קיין פֿאַריז פֿון די וואַקאַציעס. זי זיצט אין באָן⁹ און קוקט אַרויס דורכן פֿענצטער אויף די פּייזאַזשן¹⁰. סאַראַ שיינע קאָלירן¹¹ האָט די נאַטור סוף¹² זומער! דער ב ל ו י ע ה הימל ציט זיך¹³ ווייט ווייט ביזן האַריזאָנט, און אין אים שווימען פּאַמעלעך¹⁴ וואַלקנס¹⁵, וואָס זעען אויס ווי גרויסע שאַף¹⁶. א _ _ _ זון שיקט אַראָפּ אירע וואַרעמע שטראַלן¹⁷, און זיי באַלעבן פֿלאַנצן און חיות¹⁸. אין די גרויסע ביימער זעט גיטל פּייגל צווישן די _ _ _ בלעטער¹⁹. אפֿשר²⁰ זינגען זיי, נאָר פֿון דער באָן קען מען זיי נישט הערן. עטלעכע פּויערים²¹ אַרבעטן אין אַ פֿעלד מיט גרויסע מאַשינען. זיי גייען אַרום אויף דער _ _ _ ערד. אויפֿן ברעג²² פֿעלד וואַרטן געדולדיק²³ ראָבן²⁴. פֿון צייט צו צייט פֿליט צו²⁵ א _ _ _ ראָב און כאַפּט אַ וואָרעם²⁶. גיטל נעמט אַרויס פֿון איר בייטל²⁷ אַ זעקל²⁸ _ _ _ , זאַפּטיקע²⁹ טרוסקאַפּקעס³⁰. זיי זענען אזוי געשמאַק אז זי עסט זיי אויף זייער גיך. נאָכן עסן ווערט זי ביסלעכווייז³¹ אַנטשלאָפֿן... ווען זי כאַפּט זיך אויף³² איז דער הימל באַדעקט מיט _ _ _ כּמאַרעס³³, און אויף די שוויבן³⁴ פֿון וואַגאָן זעט מען טראַפּנס³⁵ וואַסער — עס גייט אַ רעגן. אַ שאַד³⁶! איצט זעט די וועלט אויס אין גאַנצן אַנדערש, כּמעט³⁷ טרויעריק³⁸. נאָר צום גליק געדויערט³⁹ דאָס נישט לאַנג. די זון קומט אַרויס און ברענגט מיט זיך אַ פּרעכטיקן⁴⁰ רונדן _ _ _ . סאַראַ שיינע קאָלירן האָט די נאַטור סוף זומער!

די ענטפֿערס:

א (I) זי
 II) א (OI) זי (6) א (8) זי (L) זי (9) א (P) זי (E) זי (C) זי (I)
 6: מַהֵל לֹשֶׁת לִשְׁמַח לִשְׁמַח לִשְׁמַח לִשְׁמַח
 לִשְׁמַח לִשְׁמַח לִשְׁמַח לִשְׁמַח לִשְׁמַח לִשְׁמַח
 — אַמֵּל — לִשְׁמַח לִשְׁמַח — אַמֵּל — אַמֵּל — אַמֵּל
 8: מַהֵל לֹשֶׁת לִשְׁמַח לִשְׁמַח לִשְׁמַח לִשְׁמַח

1. Sharon Bar-Kochva 2. MA'YSELE petite histoire/little story 3. appropriés/suitable 4. espaces/spaces 5. selon l'exemple/following the example 6. OYSYSES lettres/letters, sing. אות 7. en effet/really 8. sons/sounds 9. train 10. paysages/landscape 11. quelles belles couleurs/what pretty colors 12. soif fin/end 13. s'étend/stretch 14. flot-tent lentement/float slowly 15. nuages/clouds 16. moutons/sheep 17. rayons/rays 18. ... khAYES plantes et animaux/plants and animals 19. feuilles/leaves 20. EFsher peut-être/perhaps 21. des paysans/some peasants 22. bord/edge 23. patiemment/patiently 24. corbeaux/crows, sing. דער ראָב 25. arrive (en volant)/flies down 26. ver/worm 27. sac à main/handbag 28. petit sac/little bag 29. juteux/juicy 30. fraises/strawberries 31. peu à peu/slowly 32. se réveille/wakes up 33. nuages menaçants/threatening clouds 34. vitres/windows 35. gouttes/drops 36. dommage/a pity 37. KIMA'T presque/almost 38. triste/sad 39. dure/lasts 40. superbe/splendid.

שלום-עליכם¹-שפּיל

היינאָר² פּאַלט אויס דער הונדערטסטער יאַרצייט³ פֿונעם שרייבער שלום-עליכם. לאָמיר זען, וויפּל איר ווייסט וועגן זיין לעבן און שאַפֿן⁴.

1. דער צוקונפֿטיקער⁵ שרייבער איז געבוירן געוואָרן אין 1859 אין דער שטאָט...

א. קיעוו

ב. פּערעיאַסלאָוו

ג. וואָראָנקע

2. ער האָט באַשריבן זיין קינדהייט און יוגנט אין אַ ליטעראַרישער אויטאָביאָגראַפֿיע מיטן טיטל...

א. אויפֿן מאַרק

ב. פֿונעם יריד⁶

ג. אַ שטוב מיט זיבן פֿענצטער

3. ווי אַ יונגער מאַן האָט ער פֿאַרלוירן זיין אַרבעט פֿון אַ פּריוואַט-לערער ווייל...

א. ער האָט געהאַט אַ ראָמאַן⁷ מיט זיין תלמידה⁸

ב. ער איז געווען זייער פֿויל⁹

ג. ער איז געווען אַריינגעטאָן אין פּאַליטיק

4. שלום-עליכם איז אַ פּסעוודאָנים וואָס ער האָט אָנגעהויבן ניצן אין 1883. זיין אמתער¹⁰ נאָמען איז...

א. שלום אַבראַמאָוויטש

ב. שלום שוליאָמאָוויטש

ג. שלום ראַבינאָוויטש

5. אין 1890 איז ער געפֿאַרן אין אויסלאַנד ווייל...

א. ער האָט פֿאַרלוירן זיין גאַנצן געלט אויף דער בערזע¹¹ און האָט געהאַט חובֿות¹²

ב. ער האָט אָנטייל גענומען אין אַן אַרבעטער-שטריק¹³ און האָט מורא געהאַט¹⁴ אַז מע וועט אים אַרעסטירן

ג. מע האָט אים צוגעזאָגט אַ גוט באַצאָלטע אַרבעט

6. איינער פֿון זיינע באַרימטע העלדן¹⁵ הייסט...

א. באַנטשע שוויג

ב. מנחם¹⁶-מענדל

ג. מאַקס אַשכּנזי¹⁷

7. דאָס קליינע קינד אין שלום-עליכעס ראָמאַן מאַטל פייסע דעם חונס¹⁸ זאָגט אַרויס דעם באַרימטן זאָץ „מיר איז גוט, איך

בין ..."

א. אַן עמיגראַנט

ב. אַ יינגל

ג. אַ יתום¹⁹

8. שלום-עליכעס ראָמאַן בלאַנדזשענדע שטערן²⁰ דערציילט וועגן...

א. יידישע אַקטיאָרן

ב. יונגע אַסטראָנאָמען

ג. געניאַלע אַרעמע סטודענטן

9. איינע פֿון זיינע באַרימטע קאָמעדיעס טראַגט דעם טיטל...

א. דער בלוטיקער שפּאַס²¹

ב. דאָס גרויסע געווינס²²

ג. דאָס מעסערל

10. שלום-עליכעס האָט אויסגעטראַכט אַ שטעטל מיטן נאָמען...

א. כתריאלעווקע²³

ב. טונעיאַדעווקע

ג. גלופּסק

11. שלום-עליכעס קבר²⁴ געפֿינט זיך אין...

א. וואַרשע

ב. אַדעס

ג. ניו-יאָרק

12. די באַקאַנטע מוזיקאַלישע פּיעסע, און שפּעטער אַ פֿילם פֿירלער אויפֿן ראָך²⁵ איז אַן אַדאַפּטאַציע פֿון שלום-עליכעס ווערק...

א. טביה דער מילכיקער²⁶

ב. סטעמפּעניו

ג. יאַסעלע סאַלאָווי

די ענטפֿערס אויף ז' 8

1. SHOLEM-ALEYKHEM (1859-1916) 2. cette année/this year 3. anniversaire de sa mort/anniversary of his death 4. œuvre/work 5. futur/future 6. YARI'D foire/fair 7. histoire d'amour/love affair 8. TALMIDE élève/student (fem.) 9. paresseux/lazy 10. E'MESER vrai/real 11. Bourse/Stock Exchange 12. KHOYVES dettes/debts 13. grève/strike 14. MOYRE ... avait peur/was afraid 15. personnages/characters 16. MENAKHEM 17. ASHKENAZI 18. ... KHAZNS Motl, fils du chantre Peyse/Motl, the cantor Peyse's son 19. YOSEM orphan/orphan 20. Étoiles errantes/Wandering Stars 21. Une Plaisanterie sanglante/The Bloody Hoax 22. Le Gros Lot/The Jackpot 23. KASRI'LEVKE 24. KEYVER tombeau/tomb 25. Le Violon sur le toit/Fiddler on the Roof 26. TEVYE ... Tevye le laitier/ Tevye the Dairyman.

צוויי לידער פֿון שלום-עליכם¹

דאָס יאָר 2016 איז אין אַלע ייִדישע אינסטיטוציעס אויף דער וועלט געווידמעט שלום-עליכם, צוליב זײַן הונדערטסטן יאַרצײט². דער שרייבער איז דער עיקר³ באַקאַנט צוליב זײַנע ראָמאַנען און דערציילונגען, אָפֿט מאָל הומאַריסטיש-טראַגישע, אין וועלכע ער האָט געשאַפֿן אַרבעטן פֿון דער אַשכנזישער⁴ ייִדישער וועלט: טביה דער מילכיקער⁵, אַ פֿאַלקסינדי מיט זײַן ווייב גאַלדע און אַלע זײַערע טעכטער, מנחם⁶-מענדל דער לופֿטמענטש⁷, צי מאָטל פֿייסע דעם חזנס⁸, דער פֿריילעכער יתום⁹ וואָס פֿאַרפֿלאַנטערט זיך¹⁰ אין אַ ריי אַווענטורעס¹¹. אָבער ער האָט אויך אָנגעשריבן אַ פֿאַר לידער. „שלאָף מיין קינד“, וואָס איז אַזוי באַרימט אַז מענטשן מײנען אַז ס'איז אַ פֿאַלקסליד, באַהאַנדלט¹² די טעמע פֿון עמיגראַציע, וואָס מע געפֿינט אויך אין אַ סך פֿון זײַנע פֿראַזעווערק. דאָס צווייטע ליד, אַן אויטאָפֿאַרטערט, האָט ער אָנגעשריבן אין זײַנע לעצטע יאָרן, ווען ער איז שוין לאַנג געווען קראַנק. עס איז אויסגעקריצט¹³ אויף זײַן קבר¹⁴ אויפֿן אַרבעטער־רינג בית-עולם¹⁵ אין קווינס¹⁶ (ניו-יאָרק). ווי אין אַ סך אַנדערע טעקסטן, שאַפֿט ער דאָ זײַן אייגענע לעגענדע וואָס די וועלט האָט טאַקע איבערגענומען: ער שטעלט זיך פֿאַר ווי אַ פֿראַסטער¹⁷ ייד, אַ פֿאַלקסמענטש, כאַטש¹⁸ ער איז דווקא¹⁹ געווען אַ מאַדערנער אינטעלעקטואַל, שטאַרק אַסימילירט צו דער רוסישער קולטור. זײַן עפיטאַף אַנטפלעקט²⁰ די טונקעלע זײַט פֿון זײַן „לאַכן דורך טרערן“.

שלאָף מיין קינד

שלאָף מיין קינד, מיין טרייסט²¹, מיין שיינער, שלאָף זשע²², זונעניו²³!
שלאָף מיין לעבן, מיין קדיש²⁴ איינער, ליולינקע, לייר-ליו²⁵.

עפיטאַף

דאָ ליגט אַ ייד אַ פשוטער³⁶
געשריבן ייִדיש-דייטש³⁷ פֿאַר ווייבער
און פֿאַרן פֿראַסטן פֿאַלק האָט ער.
געווען אַ הומאַריסט אַ שרייבער.

דאָס גאַנצע לעבן אויסגעלאַכט,
געשלאָגן מיט דער וועלט כּפּרות³⁸.
די גאַנצע וועלט האָט גוט געלאַכט,
און ער – אי וויי – געווען אויף צרות³⁹!
און דווקא דעמאָלט ווען דער עולם⁴⁰ האָט
געלאַכט, געקלאַטשט⁴¹, און פֿלעג זיך פֿרייען,
האָט ער געקרענקט – דאָס ווייס נאָר גאָט –
בסוד⁴², אַז קיינער זאָל ניט זען.

ביי דיין וויגל²⁶ זיצט דיין מאַמע,
זינגט אַ ליד און וויינט,
וועסט אַ מאָל פֿאַרשטיין מסתמא²⁷
וואָס זי האָט געמיינט.

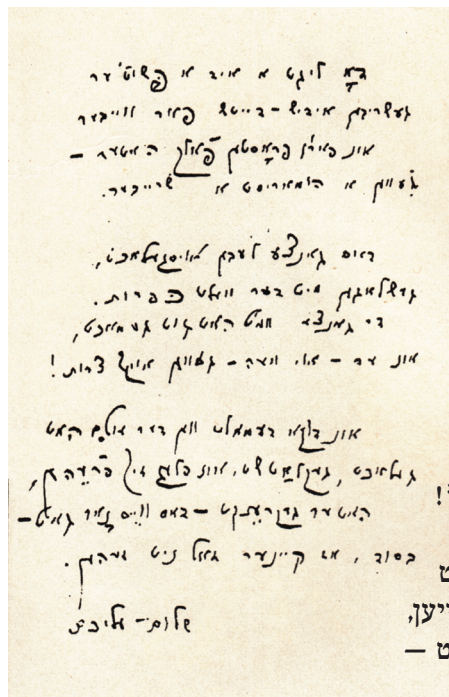
אין אַמעריקע איז דער טאַטע
דיינער, זונעניו,
דו ביסט נאָך אַ קינד לעת-עתה²⁸,
שלאָף זשע, שלאָף, לייר-ליו!

דאָס אַמעריקע איז פֿאַר יעדן,
זאָגט מען, גאָר אַ גליק,
און פֿאַר יידן אַ גן-עדן²⁹,
עפעס אַן אַנטיק³⁰.

דאַרטן עסט מען אין דער וואַכן
חלה³¹, זונעניו,
ייִכעלעך³² וועל איך דיר קאַכן.
שלאָף זשע, שלאָף, לייר-ליו.

ער וועט שיקן צוואַנציק דאָלער,
זײַן פֿאַרטערט דערצו,
און וועט נעמען, לעבן זאָל ער,
אונדז אַהינצוצו³³.

ביז עס קומט דאָס גוטע קוויטל³⁴,
דאַרף מען, זונעניו,
שלאָפֿן. ס'איז אַ טייער מיטל³⁵,
שלאָף זשע, שלאָף, לייר-ליו.

1. SHOLEM-ALEYKHEM 2. anniversaire de sa mort/anniversary of his death 3. ... IKER surtout/mainly 4. ASHKENA'ZISHER ashkénaze/ Ashkenazi 5. TEVYE ... Teyve le laitier/Tevye the Dairyman 6. MENAKHEM 7. personne sans occupation fixe/person with no steady occupation 8. ... KHAZNS Motl fils du chanteur Peyse/Motl the Cantor Peyse's Son 9. YOSEM orphelin/orphan 10. s'emberlificote/gets mixed up in 11. une série d'aventures/a series of adventures 12. traite/deals with 13. gravé/engraved 14. KEYVER tombeau/tomb 15. BEYS-OYLEM cimetière/cemetery 16. Queens 17. ordinaire/ordinary 18. bien que/although 19. DAFKE en fait/in fact 20. révèle/reveals 21. consolation 22. dors donc/so sleep 23. fils (dim.)/little son 24. KADISH ici mon fils/here my son 25. do do/traditional refrain of a lullaby 26. petit berceau/little cradle 27. MISTAME sans doute/probably 28. LESATE pour le moment/for the time being 29. GAN-EYDN paradis/paradise 30. une merveille/a rare wonderful thing 31. KHALE hala, brioche de shabbat/hallah, Sabbath loaf 32. bouillon (dim.)/broth (dim.) 33. là-bas/over there 34. ici la lettre de bonnes nouvelles/here good news letter 35. bon remède/good remedy 36. PO'SHETER simple 37. ici/here yiddish 38. ... KAPORES se moquait/made fun of 39. ... TSORES lui souffrait/he suffered 40. OYLEM public 41. applaudissait/applauded 42. BESOD en secret/in secret.

סאבינע בעליך¹ (1950-2016) פון דאנקא קאוואלסקי²

זיך גענומען דאָס
לעבן אַ טאָג
פֿאַרן פֿאַרשיקן²⁸
זיי אין לאַגער
טערעזיענשטאָט.

צווישן זיי איז
געווען סאָבינעס
עלטער-באָבע,
די שרייבערין
און כלל-טוערין²⁹
סאָפּי יאָנסען³⁰.

סאָבינע פֿלעגט פֿאַרברענגען גאַנצע טעג אין אַרכיוון, זאַמלענדיק
מאַטעריאַלן צו דער אויסשטעלונג און אַרגאַניזירנדיק באַגלייט³¹-
אַקטיוויטעטן און רעפֿעראַטן³². די אויסשטעלונג האָט צוגעצויגן
אַ סך האַמבורגער איינוווינער און געמאַכט אַ גוואַלדיקן רושם³³
אויפֿן עולם³⁴.

אונדזער שלמה-בירנבוים-געזעלשאַפֿט האָט אַ סך צו פֿאַרדאַנקען
איר וויסנשאַפֿטלעכקײַט³⁵ צוגאַנג און אירע אַרגאַניזאַציאָנעלע
טאַלאַנטן. זי האָט זיי אַרויסגעוויזן, צווישן אַנדערע, אין 2015,
ביים צוגרייטן דעם סעמינאַר לכּבֿוד³⁶ דעם 20סטן יובֿל³⁷ פֿון
אונדזער געזעלשאַפֿט. דער סעמינאַר איז געווען געווינדמעט
אונדזער פֿאַטראָן³⁸, דעם לינגוויסט שלמה בירנבוים, וואָס איז
געווען דער ערשטער ייִדיש-לעקטאָר אויף דער אוניווערסיטעט
האַמבורג (און אין גאַנץ אייראָפּע). ער האָט דאָרטן געגעבן
לעקציעס פֿון 1922 ביז 1933. ווען די נאַציס זענען געקומען צו
דער מאַכט, איז ער אַוועק אין ענגלאַנד.

גלייכצייטיק האָט זיך סאָבינע מיט אַ סך התמדה³⁹ פֿאַרנומען מיט
דעשיפֿירירן אָפּגעהיטענע⁴⁰ בריוו פֿון געטאָס, וואָס זענען געווען
קוים פֿאַרשטענדלעך. אירע איבערזעצונגען פֿון ייִדיש אין דייַטש
זענען אָפּגעדרוקט געוואָרן אין אַ באַנד געווינדמעט⁴¹ דעם חורבן.
אינעם לעצטן יאָר האָט סאָבינע אָנגעהויבן, מיט גרויס ענטוויאָזם,
געבן לעקציעס פֿון ייִדישער ליטעראַטור אין דער ייִדישער
פֿאַלקסהאַכשולע.

מיר האָבן פֿאַרלוירן אַ שעפֿערישע⁴², איבערגעגעבענע⁴³
אַרגאַניזאַטאָרין, אַן ערנסטע פֿאַרשערין, און דער עיקר⁴⁴ — אַ
טייערע חבֿרטע⁴⁵.

דעם 8טן אויגוסט 2016 איז נאָך אַ שווערער קראַנקייט
געשטאַרבן סאָבינע בעליך, אַ מענטש מיט אַ סך פֿאַרדינסטן³
פֿאַרן פֿאַרשפּרייטן⁴ די ייִדישע שפּראַך און קולטור, און די וויצע-
פֿאַרזיצערין⁵ פֿון דער האַמבורגער שלמה-בירנבוים געזעלשאַפֿט
פֿאַר ייִדיש⁶.

אין די יונגע יאָרן האָט סאָבינע שטודירט אין מינכן⁷ אויף
דער פֿילם-הויכשול. דער אינטערעס פֿאַרן פֿילם איז ביי איר
פֿאַרבליבן אויפֿן גאַנצן לעבן, און האָט זיך אַרויסבאַוויזן אויך
שפּעטער, ביים פּראָגראַמירן פּראָיעקציעס פֿון ייִדישע פֿילמען
אין האַמבורג. מיט ייִדיש האָט זי זיך באַגעגנט ערשט בשעת⁸
אירע יודאַסיטיק⁹- און רעליגיע-שטודיעס אין פּאַסטדאָם. זי
האָט זיך געלערנט ביים פּראָפּעסאָר קאַרל-עריך גרעצינגער¹⁰,
ביי וועמען זי האָט אָנגעשריבן איר מאָגיסטער-אַרבעט וועגן דעם
ייִדישן מיסטיציזם אינעם ווערק פֿון דעם ניסתר¹¹. די אַרבעט, אין
וועלכער זי האָט אַנאַליזירט זיין דערציילונג „ניי-גייסט“, איז
שפּעטער אַרויס אין בוכפֿאַרעם¹².

סאָבינע איז אויך געווען אַריינגעטאָן אין פּאָליטישער און
געזעלשאַפֿטלעכער טעטיקייט¹³. זי איז לאַנגע יאָרן געווען
פֿאַרשטייערין¹⁴ פֿון די גרינע¹⁵ אינעם האַמבורגער פּאַרלאַמענט.
צוזאַמען מיט איר מאַן, מאַרטין שמידט, האָט זי געגרינדט די
געזעלשאַפֿט צו פֿאַרשן¹⁶ ייִדישע געשיכטע אין בלאַנקענעזע¹⁷
— אַ פֿערטל¹⁸ פֿון האַמבורג וווּ זי איז געבוירן געוואָרן און וווּ
זי האָט זיך אומגעקערט ווי אַ דערוואַקסענע. די געזעלשאַפֿט
האָט זיך פֿאַרנומען, צווישן אַנדערע, מיט דער געשיכטע פֿון דער
ייִדישער קינדערהיים אין בלאַנקענעזע, וואָס מע האָט געגרינדט
נאָך דער צווייטער וועלט-מלחמה¹⁹. דורך דער דאָזיקער היים
זענען אַדורך, אויפֿן וועג קיין אַרץ-ישראל²⁰, הונדערטער קינדער,
פּליטים²¹ פֿונעם חורבן²² (אַ סך פֿון זיי האָבן זיך געראַטעוועט²³
פֿונעם לאַגער בערגען-בעלזען). די געזעלשאַפֿט האָט זיך
דעמאָלט געשטעלט אין קאַנטאַקט מיט דער אַרגאַניזאַציע
„קינדער פֿון בלאַנקענעזע“ אין מדינת-ישראל²⁴. דער רעזולטאַט
דערפֿון איז געווען אַ באַזוך אין האַמבורג פֿון 120 אַמאָליקע
„קינדער“ און זייערע משפּחות²⁵. סאָבינע האָט געאַרבעט ביים
צוגרייטן די אויסשטעלונג²⁶ „פֿיר מאָל לעבן: דער ייִדישער
גורל²⁷ אין בלאַנקענעזע“. מע האָט דאָרטן געוויזן די געשיכטע
פֿון פֿיר ייִדישע פּערזענלעכקייטן פֿון בלאַנקענעזע, וואָס האָבן

1. Sabine Böhlich 2. Danka Kowalski 3. mérites/great merit 4. diffuser/in propagating 5. vice-présidente/vice-president (fem.) 6. ShLOyme ... Salomo-Birnbaum-Gesellschaft für Jiddisch 7. Munich 8. ... Besh'a's seulement lors de/only during 9. études juives/Jewish studies 10. Karl-Erich Grözinger 11. ... NISTER (Pinkhes Kahanovitsh, 1884-1950) 12. „Nay-Gayst“ : Mystische Traditionen in einer symbolistischen Erzählung des jid-
dischen Autors „Der Nister“ (Pinkhas Kahanovitsh), Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, 2008 13. action sociale/social activism 14. représentante/
representative 15. les Verts/the Greens 16. recherche/research 17. Blankenese 18. quartier/quarter 19. MILKHOME guerre/war 20. ERETS-VIS-
ROEL Palestine 21. PLEYTIM réfugiés/refugees, sing. פּליט POLET 22. KHURBM Shoah 23. sauvés/rescued 24. MEDINES-VISROEL État d'Israël/State
of Israel 25. MISHPOKHES familles/families 26. exposition/exhibition 27. GOYRL destin/fate 28. déporter/deport 29. KLAL-... militante associative/
activist 30. Sophie Jansen (1862-1942) 31. d'accompagnement/accompanying 32. conférences/lectures 33. ... ROYSHEN forte impression/strong
impression 34. OYLEM public 35. scientifique/scientific 36. LEKOVED en l'honneur de/in honor of 37. YOYVL anniversaire/anniversary 38. pa-
tron 39. HASMODE zèle/diligence 40. conservés/preserved 41. volume consacré/volume devoted (Judenverfolgung - Holocaust Edition, Vol. 16)
42. créative 43. dévouée/devoted 44. ... IKER surtout/above all 45. KHA'VERTE amie/friend (fem.)

DER YIDISHER

דער יידישער

טעם-טעם TAM-TAM

א פעריאדיש בלעטל פאר יידיש-לערנערס

דער יידישער טעם-טעם איז א פובליקאציע פון
פאריזער יידיש-צענטער - מעדעם-ביבליאטעק.

DER YIDISHER TAM-TAM est une publication de

la Maison de la culture yiddish -

Bibliothèque Medem.

רעדאקציע

רעדאקציע-קאלעגיע

עוולין גרומבערג

רובי מאנעט

נאטאליע קריניצקא

מיטארבעטער אין דעם נומער

שרון בריכוכבא

אקווילע גריגאראוויטשיוטע

טל חבר-כיבאוסקי

(אויסשטעל-פראיעקט)

רייזע טורנער

יצחק נובארסקי (שפראך-השגחה)

מארי פרימא (אויסשטעל)

Rédaction

Comité de rédaction

Evelyn Grumberg

Natalia Krynicka

Ruby Monet

Ont collaboré à ce numéro

Sharon Bar-Kochva

Tal Hever-Chybowski (maquettiste)

Akvilė Grigoravičiūtė

Yitskhok Niborski (responsable
linguistique)

Marie Primault (graphiste)

Ri Turner

DER YIDISHER TAM-TAM

Maison de la culture yiddish -

Bibliothèque Medem

29 rue du Château-d'Eau

75010 Paris

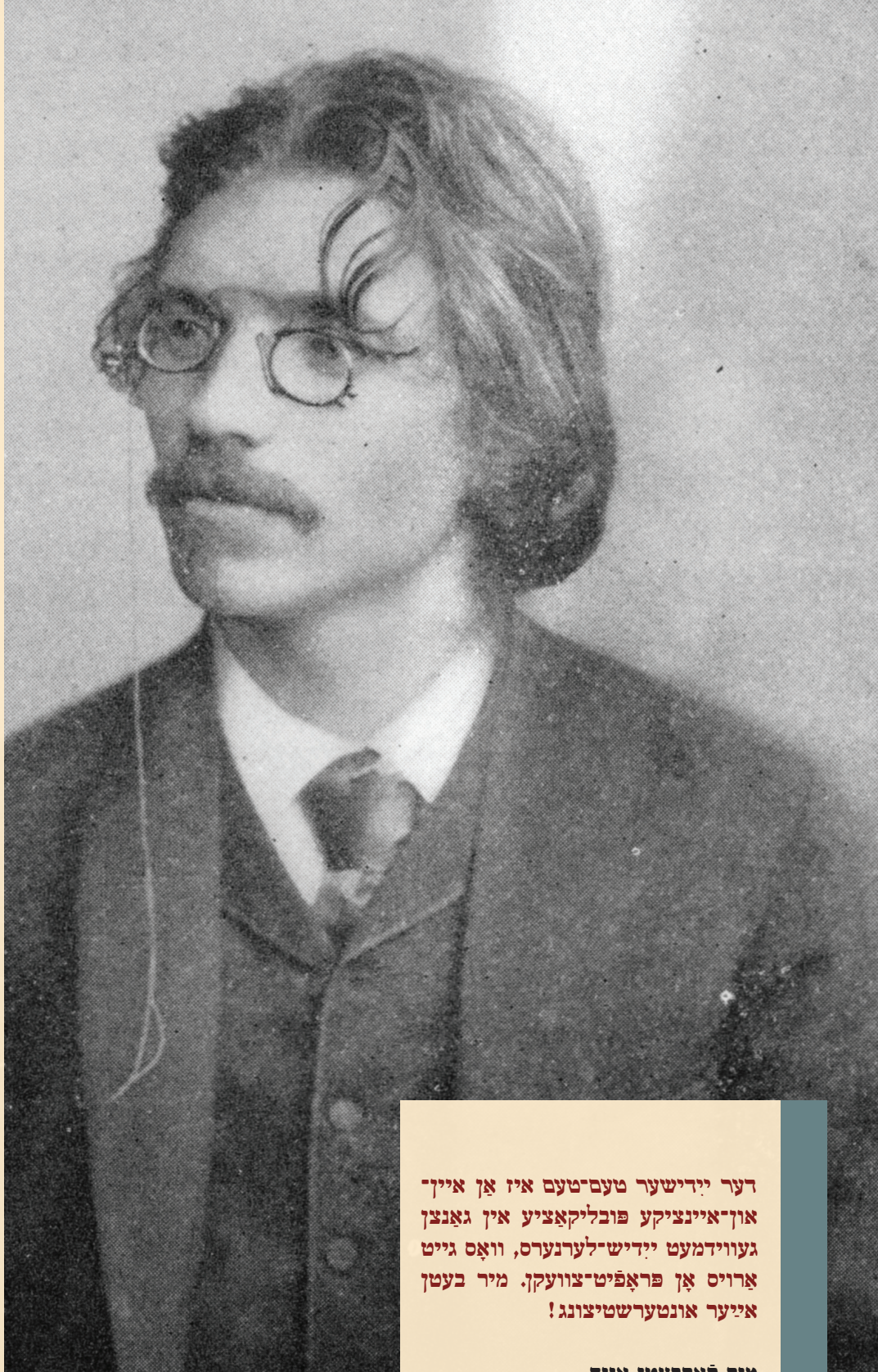
Tél. : +33(0)1 47 00 14 00

yiddishweb.com/tamtam

tamtam@yiddishweb.com

פרייז: 2,50 אייראָס

PRIX/PRICE : 2,50 €

דער יידישער טעם-טעם איז אן איינ-
און-איינציקע פובליקאציע אין גאנצן
געווינדמעט יידיש-לערנערס, וואָס גייט
ארויס אן פראָפּיט-צוועקן. מיר בעטן
איינער אונטערשטיצונג!

מיר פֿאַרבעטן אייך

— זיך צו אַבאָנירן אויף:

yiddishweb.com/abonirn

— צו קויפֿן אַלטע נומערן אויף:

yiddishweb.com/altenumern

— צו שיקן אַ צושטייער אויף:

yiddishweb.com/matone

— צו דערציילן אייערע חברים,

לערערס און תלמידים וועגן דעם

יידישן טעם-טעם!

מיר דאַנקען אייך גאָר האַרציק!

די רעדאקציע